

Gliwice, 10 maja 2024 r.

Agnieszka Jedziniak

*Wykładowcy polskiego dyskursu śródziemnomorskiego w perspektywie historycznej (na przykładzie tekstów o tematyce włoskiej)*

## STRESZCZENIE

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest kompleksowa analiza lingwistyczna wskazanego w tytule italo-centricznego fragmentu dyskursu śródziemnomorskiego, prowadzona w perspektywie diachronicznej z nakierowaniem na jego leksykalne, nazewnicze i tekstowe wykładniki oraz z wykorzystaniem metod i narzędzi cyfrowych (korpusu tekstów). W pracy przyjęto, że dyskurs tematyczny, którego przykładem jest dyskurs śródziemnomorski, może być rozpatrywany między innymi na poziomie rodziny różnogatunkowych wypowiedzi połączonych wspólną tematyką i z tego względu za materiał badawczy posłużyły różnorodne realizacje genologiczne podróżopisarstwa o tematyce włoskiej i spisane w szerokim okresie od wieku XVI do czasów współczesnych, zebrane w formie elektronicznego i przeszukiwalnego korpusu. Utworzony *Korpus polskiego dyskursu śródziemnomorskiego (XVI–XXI w.)* liczy ponad milion segmentów i składa się z czterdziestu pięciu tekstów tworzonych w trzech okresach historycznych: 1. od wieku XVI do wieku XVIII; 2. XIX wiek oraz 3. od wieku XX do wieku XXI. Tak zarysowane ramy czasowe stanowią punkt wyjścia dla porównywanych zjawisk obserwowanych w dyskursie. Badania te, reprezentujące językoznawczy punkt widzenia, wpisują się w wielokrotnie podejmowane studia nad znaczeniem przestrzeni włoskiej w obszarach takich, jak: literatura, historia, sztuka, kultura itd.

Niniejsza rozprawa doktorska składa się z dwóch głównych części i obejmuje łącznie siedem rozdziałów. W części pierwszej, złożonej z dwóch rozdziałów i prezentującej uwagi natury teoretyczno-metodologicznej, dokonano przeglądu literatury językoznawczej i zreferowano najistotniejsze dla prowadzonych badań uzgodnienia terminologiczne. Za najbliższy kontekst teoretyczno-metodologiczny przyjęto instrumentarium tekstologii, lingwistycznej analizy dyskursu, onomastyki dyskursu oraz lingwistyki kulturowej, wspomagane analizami komputerowymi. Inną ważną kwestią, poruszoną w tej części pracy, pozostał szczegółowy opis materiału tekstowego, zgromadzonego w postaci korpusu. W tym celu przywołano najważniejsze ustalenia programowe i aparat pojęciowy lingwistyki korpusowej oraz odtworzono proces przygotowania korpusu, kryteria doboru tekstów i ich typologię.

Część druga rozprawy, analityczna, składa się z pięciu rozdziałów, w których zaprezentowano wyniki płynące z prowadzonych obserwacji różnych kategorii tworzących badany dyskurs. Przyjrano się listom rangowym leksyki najczęściej powtarzającej się w tekstach, będących aktualizacjami dyskursu, i jej udziałowi w kształtowaniu językowo-dyskursywnego obrazu Włoch i podróży włoskiej na przestrzeni kilku stuleci. Uwagę poświęcono także słowom kluczowym i warstwie nazewniczej

dyskursu, na którą składają się różnorodne warianty strukturalne nazw własnych, ich ekwiwalenty na płaszczyźnie tekstu i dyskursu oraz pełnione przez nie funkcje. Skupiono się także na opisie kategorii tekstologicznych, takich jak: podmioty tekstu/dyskursu, punkty widzenia, dyskursywne praktyki profilowania włoskiej przestrzeni zurbanizowanej oraz strategii komunikacyjne. Obserwacje tych kilku obszarów uobecniania się badanego dyskursu w przeciągu kilku wieków prowadzą do konkluzji, że znaczna liczba omówionych w rozprawie zjawisk ma charakter stały i kontynuowana jest w kolejnych wyodrębnionych okresach historycznych, co świadczy o stosunkowej spójności tych fragmentów dyskursu, ich intertekstualności i wyraźniej trwałości mimo zmian społecznych i cywilizacyjnych.

**Słowa kluczowe:** dyskurs, dyskursywny obraz świata, korpus, onomastyczna analiza dyskursu, podróżopisarstwo, Śródziemnomorze, Włochy

*Agneszka Jodanis*